

Област Шумен

▶ Население (2015)	176 323
▶ Територия (кв.км)	3389,7
▶ Брой на населените места	152
▶ Дял на населението в градовете (%)	61,9

Общ преглед

Област Шумен след намаляване на обема на производения БВП през 2009 г. той отново започва да нараства, но и през 2014 г. по показателя БВП на човек от населението областта все още е значително под средното ниво за страната. Това е свързано в голяма степен и с изоставането по отношение на вътрешните и външните инвестиции в областта въпреки сравнително доброто усвояване на европейски средства. Шумен остава и сред областите с най-висока безработица, сравнително висока икономическа активност, ниска заетост и влошена образователна структура на работната сила. Шумен е областта с най-ви-

сок дял на автомагистралите и първокласните пътища. Въпреки застаряването на населението в цялата страната демографската картина в областта е сравнително благоприятна. Проблем остават ниските резултати на матуририте за образованието и недостигът на лекари за здравеопазването. В същото време Шумен получава добри оценки за сигурност и правосъдие заради сравнително ниския брой регистрирани престъпления, високата им разкриваемост и бързото приключване на наказателните дела. Шумен е сред областите с най-много посещения на музеите и библиотеките спрямо броя на населението.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Доходи и условия на живот

Пазар на труда

Инвестиции

Инфраструктура

Данъци и такси

Администрация

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Демография

Образование

Здравеопазване

Сигурност и правосъдие

Околна среда

Култура

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и условия на живот

Подобно на процесите в цялата страна област Шумен също пострада от кризата. След спада на БВП на човек от населението през 2009 г. той бележи стабилен ръст, но и през 2014 г. остава значително по-нисък от средното ниво за страната – 7376 лв./човек при 11 574 лв./човек за страната. Доходите и заплатите в областта също продължават да изостават спрямо средните стойности за страната въпреки ежегодното им повишаване.

Делът на доходите от работна заплата е сравнително по-нисък от средния за страната (52% при 57% за страната) за сметка на дела на доходите извън работната заплата, например по граждански договори (9% при 3% за страната). По-високи в областта са и дяловете на доходите от обезщетения за безработица и на помощите за отглеждане на деца основно заради високата безработица, сравнително ниските доходи и високия дял на бедните.

Пазар на труда

Област Шумен остава сред областите с най-висока безработица. През 2015 г. коефициентът на безработица е 19,7% при 9,1% за страната, като само в област Силистра стойността на коефициента е по-висока. Възможно обяснение може да се търси в образователната структура на населението. Сравнително малка част от работоспособното население е с висше образование, а голяма част – с основно и по-ниско образование. Заетостта пък остава по-ниска от средната за страната – 58,5% спрямо 62,9% за страната.

И през 2015 г. коефициентът на демографско заместване в областта продължава да е с по-голяма стойност от този общо за страната (69,7% при 63,5% за страната), което означава, че близо 70 млади хора са готови да заместят 100 излизащи от пазара на труда.

Инвестиции

Вътрешните и външните инвестиции в областта продължават да изостават сериозно от средните нива за страната. Към края на 2014 г. чуждите инвестиции в областта са под 600 евро/човек с натрупване при над 3000 евро/човек за страната. Броят на предприятията също остава нисък – 38 нефинансови предприятия на 1000 души от населението при 53 на 1000 души за страната.

За последните една-две години обаче общинските администрации в областта изпреварват значително средните нива на усвояване на европейски средства. Към 31 май 2016 г. изплатените суми по договори на общините като бенефициенти по оперативните програми са 788,8 лв./човек при 688,8 лв./човек за страната. В рамките на Шуменска област най-много средства спрямо населението са усвоили общините Нови пазар и Велики Преслав, а най-малко – Каолиново, Върбица и Хитрово.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е по-висока от средната за страната. Шумен е и областта с най-висок дял на автомагистралите и първокласните пътища от републиканската пътна мрежа – 36% при 18% за страната. През 2015 и началото на 2016 г. е ремонтирана и голяма част от магистрала „Хемус“ в района на областта. Качеството на пътната настилка също е по-високо от средното за страната – през 2015 г. 42,5% от пътищата са в добро състояние при 40,7% за страната.

Достъпът и използването на интернет от населението също са по-високи от средните стойности за страната.

Данъци и такси

Като цяло размерите на местните данъци и такси средно за областта не се отличават значително от средните нива за страната и през 2016 г. Най-голяма е разликата при патентния данък за търговия на дребно, като средно за област Шумен той е с около 1/3 по-нисък от средния му размер за страната. Дори в община Шумен, която има най-високата ставка за областта, тя е под средното ниво за страната – 12 лв./кв.м при близо 13 лв./кв.м за страната. В рамките на областта пък този данък е най-нисък в Никола Козлево и Върбица.

През 2016 спрямо 2015 г. община Върбица е повишила ставките на четири от петте разглеждани местни данъци и такси, а общините Велики Преслав и Нови пазар – на един. В областта няма нито едно намаление на данъците и таксите, въпреки че в страната близо 1/5 от промените са към намаляване на ставките.

Администрация

Докато през 2014 г. около половината територия на община Шумен е покрита от кадастъра, през 2015 г. кадастралната карта вече обхваща цялата община. Част от община Каспичан също е покрита. Това увеличава покритието на кадастъра в областта с над 10 пр.п. до 30% от територията при под 20% за страната.

Оценките за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ нарастват през 2016 г. Въпреки това общините в областта изостават по отношение на административното обслужване на „едно гише“. Местната администрация през 2016 г. отново е оценена като една от най-непрозрачните с рейтинг на активната прозрачност от 39,0% при 54,2% за страната. „Най-прозрачни“ са общините Каолиново и Смядово с по 48,0%, но дори те не достигат средния резултат за страната. В същото време рейтингът на общините Венец и Нови пазар е под 30,0%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●●●

Демография ●●●

Демографската картина в областта все още остава сравнително по-добра в сравнение с общата в страната. Коефициентът на възрастова зависимост, представен като отношение на населението на 65 и повече години към населението на 0–14 години, през 2015 г. в областта е 139,9% (при 146,4% за страната). В същото време застаряването на населението протича с по-бързи темпове от средните за страната след 2009 г., което вечае влошаване на демографския профил на областта.

Коефициентът на естествен прираст през последните две години е по-нисък от средния за страната. През 2012 и 2013 г. пък областта е сред малкото с положителен механичен прираст, но през последните две години той вече е отрицателен и достига –0,3‰ през 2015 г. при –0,1‰ през 2014 г.

Сравнително голяма част от населението живее в селата, а гъстотата на населението е по-ниска от средната за страната.

Образование ●●●●

Традиционно нетният коефициент на записване на населението в V–VIII клас в областта е по-висок от средния за страната, въпреки че през последните няколко години се забелязва определен спад. Дяловете на второгодишниците и на отпадналите от основното и средното образование в областта са относително ниски и намаляват през последната година на изследване (съответно 2014 и 2015 г.). Зрелостниците от областта се представят по-зле от достигнатите нива за страната в изпитите от матурата по БЕЛ.

Шуменският университет определя доброто представяне на областта по отношение на броя на студентите спрямо населението. Същевременно броят на висшистите сред населението на 25–64 години е по-нисък от средния, т.е. най-вероятно след завършването си част от младите хора не остават в областта.

Здравеопазване ●

Въпреки че броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението в областта е сравнително висок, в област Шумен все още се наблюдава недостиг на лекари. През 2015 г. един лекар от водеща специалност средно се грижи за 770 души от населението в областта (743 през 2014 г.) при 544 за страната. В същото време областта е сред трите с най-малък брой легла в МБАЛ спрямо населението (след Перник и Добрич), което говори и за недостатъчна материална база за здравни грижи.

Съчетанието на недостига на специалисти с ограничената леглова база обяснява и сравнително ниския брой на постъпилите болни за лечение – 148 на 1000 души от населението при 232 на 1000 души за страната през 2015 г. Най-вероятната причина е, че гражданите търсят здравна помощ извън областта.

Сигурност и правосъдие ●●●●●

Шумен е сред областите с ниска престъпност и висока разкриваемост спрямо броя на местното население. През 2015 г. в областта са регистрирани 9,4 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението при 13,6 на 1000 души за страната. Делът на разкритите престъпления се повишава и през 2015 г. достига 55,1% при 39,2% за страната.

В резултат от ниската престъпност натовареността на наказателните съдии в Окръжния съд е относително ниска, а бързината на правораздаването – по-добра от средната за страна. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок в област Шумен, достига 96,0% при 88,1% за страната, а делът на висящите наказателни дела намалява до 6,8% при 9,4% за страната.

Околна среда ●●●

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в област Шумен продължават да са в пъти по-ниски от изхвърляните вредни емисии средно за страната. През 2014 г. емисиите в областта са 29,1 т/кв.км при 314,5 т/кв.км за страната.

Въпреки сравнително чистия въздух опазването на околната среда в областта страда от ниската свързаност с канализация и пречиствателни станции. През 2014 г. 59,3% от населението на област Шумен живеят в селища с обществена канализация (при 74,9% за страната), а 44,7% имат достъп до канализация, свързана с ПСОВ (при 56,8% за страната).

Култура ●●●

След няколко години без кино в областта през 2014 г. в Шумен е открито кино. Така през последните две години в областта са отчетени по близо 140 посещения на 1000 души от населението. Все пак тази стойност остава далеч под средните посещения в кината в страната – 744 на 1000 души през 2015 г. Посещенията в театрите в област Шумен също са по-ниски от средните за страната – 227 на 1000 души при 302 на 1000 души за страната през 2015 г.

През 2015 г. в областта се отчита голям ръст (28% в сравнение с 2014 г.) на посещенията в музеите и Шумен се нарежда сред областите с най-много посещения в музеите спрямо населението – 1018 посещения на 1000 души от населението при 664 на 1000 души за страната. Регионалният исторически музей в Шумен отчита голям брой туристи, привлечени от открития и обявен за свещен кладенец в Плиска през 2015 г. Шумен е и сред градовете, които участват в инициативата „Европейска нощ на музеите“. Значителни са и посещенията в библиотеките – 891 на 1000 души от населението при 583 на 1000 души за страната през 2015 г.

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5832	6624	7006	7243	7376	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3208	3427	3944	4333	4387	4772
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6214	6499	7068	7405	7968	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	27,8	27,5	30,1	25,0	n.a.	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	72,2	73,9	75,0	74,7	74,7	73,0
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	51,3	53,9	54,9	55,1	58,7	58,5
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	28,8	26,8	26,6	26,0	21,1	19,7
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	18,8	20,4	20,7	21,3	24,2	24,0
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	38	36	37	37	38	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	786	1069	1429	1333	1499	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	459	506	590	612	595	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	25,2	33,7	44,7	49,8	48,2	65,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	30,1	18,9	19,0	36,3	35,1	42,5
Покритие на кадастъра (%)	19,8	19,8	19,8	19,8	19,8	30,0

Индикатори на социалното развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-4,6	-4,8	-5,7	-4,6	-6,3	-6,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,2	-1,0	0,4	0,4	-0,1	-0,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,0	4,3	4,0	4,0	4,1	4,0
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	9,7	7,6	8,9	8,1	8,9	6,7
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	82,0	85,7	84,4	82,4	81,3	80,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,7	89,6	88,4	87,5	88,1	89,6
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	117	124	133	148	152	148
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,4	11,8	10,7	10,3	9,0	9,4
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	55,1	54,0	54,7	54,5	51,4	55,1
Дял на висшите наказателни дела (%)	4,2	4,7	5,4	6,5	10,3	6,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	44,8	44,8	44,8	44,8	44,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	23,7	29,5	26,1	29,2	29,1	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	13	12	0	0	135	137
Посещения в театрите на 1000 души от населението	93	149	176	166	245	227